

Kvenske personnavn i Nordreisa - ei skattkiste hvor nøkkelen er i ferd med å ruste opp

cand.philol. Bente Imerslund

Piru er fanden sjøl og *Piru-Pekka* hogde ved på en søndag. Det er over 100 år siden, men ugjerningen huskes enda fordi holmen *Piru-Pekan saari* i Reisaelva har fått navn etter synderen. Det vannet som *Malla-Pekka* pleide å brenne tjæremile ved, ble etter hvert *Malla-Pekan järvi*. Om denne *Pekka* helligholdt hviledagen, vet vi ikke. *Sukkula* betyr skyttel og *Sukkula-Pekka* lagde skyttler til vevstoler. *Bråstad-Marja* ble kalt med sitt norske navn på en kvensk måte, men faren hennes hadde et ekte kvensk kallenavn: *Jounin Jussa*, altså John sin sønn Johan. Var *Moska-Kaija* den samme som *Moska-Kaisa*? Hvem var *Viikinki-Jussa*? Enn *Antti-Kusti Hakkarainen*? Hvorfor ble *Matti Harju* utvist på 1920-tallet? Hvor ble det av *Horrukka*-slekta? Slike spørsmål har jeg syslet med i et par år, dette som en fortsettelse på et tidligere bokprosjekt i Nordreisa kommune.¹

Om skrivemåten

Det finske språket har levd muntlig i Nordreisa i over tre hundre år, men nesten ingen har skrevet finsk. Professor Anna-Riitta Lindgren på Universitetet i Tromsø har siden slutten av 1960-tallet forsket på finsk språk i Nordreisa. Mye av hennes materiale er fra Reisaalen. Den finsken folk snakker i dag, kalles gjerne kvensk. Lindgren og jeg har diskutert hvordan navnene bør skrives og hvordan vi skal få fram det språklige mangfoldet uten at stoffet blir for komplisert for menigmann. Vi bør i hovedsak følge de retningslinjene som er

vedtatt for skriving av kvenske stedsnavn. I praksis vil det bli nokså lik finsk rettskriving. Problemet er at svært få mennesker behersker kvensk skriftlig, men vi mener det vil være galt å ikke benytte en slik unik anledning til å skrive på kvensk. Professor Lindgren har sagt seg villig til å hjelpe med det kompliserte arbeidet med å skrive navnene på både kvensk og norsk. Vi har valgt å skrive navnene på tre forskjellige måter: 1. De ekte finske navnene, 2. Kvensk-finske navn og 3. Kvensk-norske navn. Navnene i gruppe 1. og 2. skal stå i kursiv og med fet skrift.

¹ Imerslund, Bente, 1994, Finske stedsnavn i Nordreisa

1. De ekte finske navnene

Jaakko Moilanen, Aapu Kaakinen, Antti-Kusti Hakkarainen, Jussa Raappana, Matti Pussinen. Denne navnetypen har vi ganske få eksempler på i Nordreisa, siden finnene ble tvunget til å skifte til norske etternavn.

2. Kvensk-finske navn

Personen blir kalt etter stedet, far eller mor eller eldre forfedre. Det/den de er kalt etter, står da i genitiv, som på finsk ender på *-n*. *Puntan Anna* (Anna fra Puntta), *Essan Jussa* (Essa sin sønn Jussa), *Kevä-Heikun Anna* (Anna, som er datter til Kevä-Heikku, dvs. Henrik som bor i Kevä).

3. Kvensk-norske navn

Systemet er det samme som for kvensk-finske navn, men den finske genitivs-*n* er borte. Yngre folk sier gjerne at den *n*-en har de aldri hørt. Disse navnene skal stå med fete bokstaver, men uten kursiv, som for eksempel **Puntta-Anna, Essa-Jussa, Kevä-Heikku-Anna.**

Boka som er under planlegging for Nordreisa kommune, kan ha stor interesse for et finsk publikum. Også de navnene vi oppfatter som norske, skal skrives slik kvenene har uttalt dem. På den måten vil finner uten videre forstå hvordan ordene skal uttales, og norske lesere vil bli mer bevisst på kvensk skrivemåte; for eksempel *Maija* (Maja), *Liisa* (Lisa), *Kaarina* (Karina), *Knuutti* (Knut), *Uule* (Ole), *Eetvarti* (Edvard) *Hokkuni* (Håkon) og *Porkiili* (Borghild).

Mye kulturhistorie i kvensk navnegranskning

Til oversikten over kvenske personnavn hører selvfølgelig historier som kan levnedgjøre mennesket bak navnet. De beste informantene har utrolig mange interessante historier som bør bli bevart. Det gjelder viktig kulturhistorie som ingen lenger kan fortelle om noen ganske få år. Jeg prøver etter

fattig evne å skrive historiene på dialekt, slik informanten snakker. Da blir det mange artige ord og uttrykk som yngre folk ikke bruker. De over åtti år sier gjerne "åderti" om tallet 80. De snakker ikke om han onkel Johan, men om han Johan-onkel, etter finsk mønster. Humoren er visst ujevnt fordelt i bygda. I noen grender er folk spesielt slagferdige. Problemet med de gode historiene er hvor grensen skal settes. Skal all lokalkunnskap forsvinne med denne informanten? Det personlige ansvaret for å få ting på kassett og ned på papiret kan føles tyngende, men jeg har stor glede av arbeidet.

Mange av de gamle kvenene var store ordkunstnere med så treffende replikker at folk et par menneskealdre senere siterer ordrett hva de sa i spesielle situasjoner. Den legendariske *Siirin Pekka* fikk leppekreft. Dr. Larsen fortalte ham om sykdommen og sa at kreft er en sykdom som dreper langsomt. **Siri-Pekka** svarte med den replikken folk enda husker ordrett: "*Det er da ikke noe som haster.*"

Både **Manni-Ingas** og Kimmens replikkunst kunne fylle flere bøker, her er bare et par eksempler, gjengitt med informantens ord. "**Manni-Inga** var på apoteket i Tromsø. Mens ho sto der og venta på varan sine, såg ho seg rundt i hyllen og såg di medisinglassan og en del glass hadde dødningemerke - giftmerke. Så sukka ho nå litt og sa *-Ja, ja, gift det blir dæm no uansett kossen dæm no ser ut.*"

"Kimmen traff en gang ho Signe Lund, som var ny i bygda. Så spør han hos ho fru Lund:
- *Kor du kommer fra?*
- *Æ kommer fra Loppa. Har du vært der?*
- *Nei, e har ikke vært på Loppa, men loppa har vært på mæ.*"

Feltarbeidet

De siste årene har jeg gått rundt og intervjuet ca. 90 reisaværinger om hvilke kvenske kallenavn de bruker om sine sambygdinge,

både nålevende og henfarne. Informanter med god lokalkunnskap er den beste kilde. De aller fleste personene jeg omtaler, har et offisielt norsk navn, registrert i kirkeboka og i folketellingslister, kanskje også i museets papirer og i bygdeboka. Men i ei kvensk bygd satte folk kvenske navn på hverandre. Ofte kjente bygda bare kallenavnet, ikke det offisielle norske navnet på personen. I privat sammenheng brukte man bare kallenavnet. Når jeg spør en informant om naboens offisielle navn, kan han svare: "*Ja, ka e de no ho skriv sæ før?*" En nittiåring sa: "*Korsen kan eg vite ka han skreiv seg for? Eg såg vel ikke brevan hannes!*" Hvilket navn som brukes om en person, avhenger av bosted, alder og språkkunnskap hos dem som omtaler personen.

Alle i Øverdalen kjente *Paasinkorvan Aatoli*, eller *Paasin Aatoli*, men de færreste visste at han skrev seg for Adolf Johansen. Gamle folk husker *Pilli-Jaako* og *Jensinan Pekka*, men nesten ingen visste hva de skrev seg for. Da den berømte *Sifferin Pekka* døde i 1981, var det mange som i første omgang ikke fikk med seg denne sørgelige begivenheten, for i dødsannonsen sto bare Peder Johansen. Bygda hadde et halvt dusin Peder Johansen, men Norge har nok opplevd bare en Sifferin Pekka.

En person kunne ha mange navn og kanskje den som snakket brukte bare ett av navnene. Det kom an på hvilket hjemsted eller hvilket arbeid man forbandt personen med, og evt. om man kjente vedkommendes farsslekt eller morsslekt. *Törmä-Heikku* kom fra *Törmä* (no. Dørmen), så flyttet han til *Leppouta* (no. Olderskogen), og da ble han *Leppä-Heikku*. Blant dem som bodde ved fjorden var han kjent som en ivrig fisker, der var han bare *Saita-Heikku* (*saita*, no. sei). Folk i Reisadalen kjente ham som en ivrig rypejeger, for dem var han *Riekkö-Heikku* (*riekko*, no. rype). Han skrev seg for Henrik Nilsen, men det navnet var lite brukt. I mange søskenflokker har de eldste kvenske

kallenavn, mens de yngste bare har norske navn. Dette gjelder særlig slike som var unge på 1920-30 -tallet, da den harde fornorskingspolitikken påvirket også navnebruken.

Den kvenske kulturen i Reisadalen, Kildalen og på Tømmernes er godt kjent, selv om det ikke har vært forsket spesielt på personnavn. Jeg skulle skrive fra hele bygda, og tenkte at det sikkert er fort gjort å finne ut det lille som måtte være i kystområdene. Der tok jeg grundig feil. Kanskje har ingen før spurt folk der etter slike navn. Iallfall har ingen visst hvor mange navn som finnes. Jeg har oppdaget store skatter i disse områdene, men de beste informantene er omkring nitti år. Få av dem snakker finsk, likevel vet de ofte hva folk ble kalt, selv om de gjerne bruker en fornorsket utgave av det kvenske navnet. Informantene er ofte usikre, og opplysninger må kryss-sjekkes. Min hovedinndeling av navn er geografisk. Flytting kan gjøre systemet vrient, men jeg plasserer personene der de bodde mest.

Metodeproblem

Tid er det største problemet. Når man går rundt og intervjuer ukjente folk, kan man ikke bare sette på kassettpilleren og dure i vei. Man må bli kjent og iallfall forsøke å skape tillit. I stua går jeg gjerne og kikker på de gamle bildene av forfedrene, de i oval svart ramme. Billedrunden ender kanskje med at jeg får låne bildet av hun som ble født midt på 1800-tallet, hun jeg allerede har skrevet mye om, men ikke ante at det fantes bilde av, og sånn et nydelig bilde, i finstasen. Ellers liker jeg best bilder fra dagliglivet, der folk har vanlige arbeidsklær. Men hvem hadde tid og råd til å ta bilder i hverdagen?

Noen informanter er svært beskjedne på egne og slektingers vegne. De vil ikke "skryte", og er kanskje redde naboens skal si at de har fortalt bare det gode om sine egne. Andre smører så tjukt på at naboens sier jeg

må stryke halvparten, for det eneste den gode fortelleren kan, er å skrøne!

Personer med "hang til boka", med sterke intellektuelle interesser, var kanskje mindre interessert i fysisk arbeid og kunne lett bli stemplet som late, ikke som kloke og opplyste avislesere. Hardt fysisk arbeid var det som telte. Presten, doktoren og læreren skulle være boklærde, men for menigmann var det ikke lett å foretrekke boka framfor fysisk arbeid. Historiene om menns fysiske styrke og treffsikkerhet med geværet er utallige, likeså historiene om kvinnes daglige slit, helt til de kanskje bukket under i barselseng nr 13. Personer som stakk seg litt fram, fikk kappet hodet av, ikke fysisk, men i ettermælet lever kanskje bare det dumme de sa og gjorde. Toleransen overfor de som var annerledes, var nok ikke stor. På den annen side tenker jeg: Hvor har vi bygdeoriginalene i dag, de som før gikk fra gård til gård og visste alt om alle?

Korrekte opplysninger

Er Lisa født i 1853, som det står i folketellinga, i 1854 som det står i kirkeboka, eller i 1856 som det står på gravsteinen? Slike spørsmål kunne jeg holdt på med i årevis, men det er begrenset hvor mye tid jeg kan bruke til det. Het dama Othelia eller Othelie, skal det være *a* eller *e* til slutt, med eller uten *h*, osv.? Heller ikke på slike norske rettskrivings spørsmål bruker jeg mye tid. Etterkommerne blir uansett aldri enige om hva ho tippoldemor skrev seg for. Når folk ikke vet hva et finsk navn betyr, kan forklaringene bli fantasifulle. Alle hadde hørt om *Pussi-Eeva*, men hvorfor hadde hun et slikt navn? Joda, hun gikk alltid og bar på en pose, sier noen. Andre mente hun hadde pukkelrygg, altså en fast "pose" på ryggen. Men forklaringen var såre enkel: Eva var enke etter *Pussi-Matti*, eller *Matti Pussin*, som ingen lenger husket.

Et slikt arbeid med personopplysninger

bringer nødvendigvis opp i dagen pikante opplysninger som familien slett ikke vil ha på trykk. Jeg skal ikke drive dyneløfting og komme med sensasjonelle farskapsavsløringer som setter folk i forlegenhet eller gjør dem rasende. Når det gjelder slik delikat informasjon og stygge kallenavn, forsøker jeg å ha som ledetråd: Det jeg ikke ville ha likt å lese om min egen bestemor, bør jeg la være å skrive om andres bestemor!

Kallenavn - et komplisert navnesystem

I en søskenflokk på 12, hvorfor ble fire kalt etter mor, fem etter far, to etter bestefar, åtte etter gården, to etter grenda, tre etter arbeidet de drev med, fire etter mer eller mindre flatterende egenskaper de hadde og to etter mer eller mindre heldig utseende? De to yngste barna hadde ingen kallenavn. De fem døtrene fikk nye kallenavn når de giftet seg; fire fikk navn etter mannen, tre etter gården og ei fikk navn etter svigermor. 38 navn og bare 12 personer? Dette er helt normalt; enkelte personer kan ha opptil 8 kallenavn.

Status

I ethvert lokalsamfunn er det usynlige rangordninger blant folk. Noen er finere enn andre, i egne og evt. også i andres øyne. I Nordreisa som ellers var fattigdommen utbredt, men ikke jevnt fordelt. Lavest sto de som gikk på legd og de som levde på fattigkassa og av tigging. Slike folk omtales med en blanding av medlidenhet og forakt, kanskje også med beundring for at de overlevde. Fattigfolks kallenavn har lav status. Andre navn forteller om dårlige egenskaper, slåssing, drikking, banning og horing.

Ordet kallenavn har for meg ikke noe negativt ved seg, for de fleste kallenavn er nøytrale og forteller om forfedre, bosted, arbeid e.l. Dessverre er det enda noen som ikke tåler å høre det navnet andre brukte om dem, selv om innholdet ikke er negativt.

Noen sier de har aldri hørt at mamma eller pappa eller de selv hadde det og det navnet, og det er sikkert riktig. Problemet med kallenavn er at det brukes av andre, ikke en selv.

Flere av mine gamle informanter har sagt at de kjenner selvfølgelig til kallenavnene i bygda, men er dannet nok til ikke å bruke dem. Noen av informantene hadde som barn fått streng beskjed om ikke å bruke slike stygge navn om folk. I to av tilfellene hadde mødrene kommet flyttende hit fra andre steder og oppfattet denne lokale kalleskikken som respektløs. Uansett oppdragelse og felles bakgrunn: Skillet i synet på slike navn kan gå tvers igjennom en søskenflokk. To - tre søsken forteller gjerne stolt om alle kallenavnene i slekta, men advarer mot å kontakte *den søstera* i Sør-Norge, som tåler verken sitt eget eller de andres kallenavn, og kommer til å bli rasende når hun ser dem på trykk. Mitt inntrykk er derfor at navnene i seg selv i dag ikke har noen spesiell høy eller lav status, statusen avhenger av enkeltindividets syn på slektas og bygdas kvenske historie. Hvis vedkommende fornekte det kvenske, blir alle kvenske kallenavn stygge. I påfallende mange tilfelle er det utflyttede reisaværingene som har beholdt synet på alt kvensk som stygt og mindreverdige. De vokste opp i ei tid da folk skammet seg over sine finske røtter og barna ikke fikk lov til å lære finsk. På skolen fikk barna kanskje smake pekestokken hvis de kom til å si noe på finsk, det eneste språket de kunne. Det språket skulle utrykkes og enda sitter mye skamfølelse igjen. Ikke alle har fått med seg eller tatt inn over seg det positive som tross alt har skjedd i forhold til kvensk kultur, kvensk i museumssammenheng, finskundervisning i skolen og finsk i norske media. De negative reaksjonene kommer nesten bare fra kvinner. Fornorskingspresset var jo mye sterkere mot kvinnene enn mot mennene.

Sist sommer ringte ei dame meg og sa hun hørte at jeg gikk rundt på bygda og samlet

slarv om slekta hennes. Det ville hun ha seg frabedt. Etter flere timers intervju hjemme hos henne med all verdens oppdekning ble vi riktig gode venner, men hun synes fremdeles at ei slik bok ikke burde skrives.

Folk som ikke tåler de kvenske kallenavnene, vil kanskje bli såret og fornærmet når boka kommer. Men hvis kommunen skulle vente med å samle stoffet til det ikke er noen igjen å "fornærme", vil det heller ikke være noen som har kunnskap om navnene.

Krillu og Valdemar på Krakenes var gode naboer. Men når Krillu var sint på Valdemar, sa han *Valkku*, når han var blid, sa han Valdemar. **Birra-Hilmar** tålte ikke å høre det kallenavnet sitt, etter mora, Birra, men det var helt greit med **Heikku-Hilmar** etter bestemora, **Heikku-Maija**.

En lærer på Storslett barneskole skulle på 1980-talletsende ungene ut på prosjektarbeid, og sa at den og den skulle gå til han **Goroso-Gunnar** (*Kurunsuun Kynnari*). Hun merket tydelig reaksjon i klassa på at læreren brukte et slikt stygt navn. Slekta til Gunnar kom fra stedet Goroso (*Kurunsuu*) og **Goroso-Gunnar** brukte alltid dette eller lignende helt nøytrale kallenavn om seg selv. Han kunne også finne på å presentere seg som Gunnar den Grusomme. I dag kjenner unge folk kallenavnet på bare de aller mest profilerte kvenene i bygda, som for eksempel **Siffa-Håkon**, eller Håkon Hansen i Saraelv.

Tross all finskundervisning har det kvenske liten betydning for ungdommen i dag. Jeg kan sitte hos noen besteforeldre som har et barnebarn på besøk. 15-åringen hører på oss, blir litt nysgjerrig og begynner selv å spørre. Når jeg spør om hun har hørt det og det om sine berømte forfedre, vet hun kanskje ingenting, men vil gjerne vite. Så ringer mobiltelefonen og hun forsvinner. Besteforeldrene, gjerne også foreldrene, satt utallige mørke kvelder og hørte sine besteforeldre og han originale gammelonekel fortelle.

Kallenavn etter kvinner

Navneskikkene forteller mye om manns-samfunnet Nordreisa. Ofte kan man lure på hvem som har født alle disse tapre fedre og sønner. De fleste kvinner levde et anonymt liv og nevnes lite. Til gjengjeld er det utallige historier om de få kvinnene som skilte seg ut. Kvinnenes historie sitter lenger inne, men det er mulig å lokke den fram. Jeg har jobbet spesielt mye med avsnittet "Kalt etter mor eller eldre formødre". Det normale var å bli kalt etter far. Når folk kalte etter mor, var hun gjerne en spesiell kvinnetype, kanskje mer aktiv og kjent på bygda enn far. En av disse aktive damene hadde også rukket å tenke på sitt eget livs slutt. På sin egen gravstøtte ønsket hun innskriften "Nå har jeg fått fred". Da hennes stillferdige ektemann hørte om det ønsket sa han forsiktig "Og eg og!" Far kom kanskje flyttende til området som voksen og var ikke kjent blant folk der. Han kunne komme fra steder så langt borte at ingen kjente noen der, for eksempel fra nabobygda Skjervøy (!).

Den legendariske jordmora Siri i Røyelen satte så dype spor etter seg at selv oldebarna blir kalt etter henne. Siri var siste barn i den berømte Kjeller-Pers første barneflokk, og hun fikk en tøff start på livet, for mora døde da Siri ble født, i 1797. I bygdeboka har Siri fått flere siders positiv omtale: "*Senere hendte det nok også nå og da at barn på andre gårder ble kalt etter sine mer fremtredende mødre, men Siri var den første, som i kraft av sin personlighet hadde gitt støtet til denne benevnelse*".² Da hun en gang oppdaget at ektemannen, Antti, ikke hadde betalt skatt og tiende, tok hun selv over den økonomiske styringa av gården. Siri fungerte som jordmor. Etter en fødsel i Kjelleren i 1844 kjørte hun hjem til Røyelen med hest.

Plutselig så hun skyggen av seks ulver, men hun kom seg unna dem. Siris og Anttis tre sønner ble kalt etter mora: *Siirin Junkka*, *Siirin Heikko*, eller *Siirin Henki* og *Siirin Antti*. *Siirin Henki* var gift med Marie, som fødte to tvillingpar. Den ene gangen satt Marie i trøa (innhengninga for kua) og melket. Så fødte hun en, rullet ungen inn i tøy og melket videre. Snart kom det en til, men da ble det visst slutt på hennes melking for den dagen. Et av barnebarna huskes stadig som *Siirin Pekka*, og også flere av hans barn ble kalt etter oldemora Siri, eller etter både far og oldemor, for eksempel *Siirin Pekan Porkiili*, eller *Siirin Porkiili* (no. Borghild).

Puntan Anna og Lars Henriksen sine barn ble kalt etter mora, selv om faren en periode var ordfører. Anna hadde kafé på Storslett, og alle folk kjente henne.

Mors navn kunne være lettere å uttale, den som snakket, kjente kanskje mor bedre enn far. Så har vi de tilfellene hvor far var død eller ikke lenger var med i bildet. Mye stygt sies om de som fikk flere barn uten nevneverdig medvirkning fra en mann. Men det gjaldt jo så mange kvinner, at jeg lurer på hvilke familier som ikke satt i glasshus i den saken. Fedrene til "lausingsungan" blir gjerne omtalt med beundring. Jeg ser altså ingen dramatisk endring i kjønnsrollene de siste 100 år. Av alle henfarne reisaværingar har jeg aller mest respekt for de kvinnfolka som alene greidde å fø fram ungene sine i ei tid da det ikke fantes noen støtte fra det offentlige. Antakelig må jeg revidere oppfatningen om at det var uvanlig å bli kalt etter mor, for under innsamlingsarbeidet har jeg funnet minst 50 kvinner som etterkommerne kalles etter.

I noen tilfelle ble mannen kalt etter kona. En grunn til slik uvanlig kalling kunne være at paret bosatte seg i hennes barndomshjem.

² Hansen, Emil, 1953, Nordreisa bygdebok, side 289

Fiinan Einari, eller *Kotasijan Einari*, eller Einar Henriksen, var gift med Fina, eller Josefina Nilsen. De bodde i hennes barndomshjem. I grenda var det to andre Einar Henriksen, men bare en *Fiinan Einari*. I betegnelsen *Fiinan Einarin Josefina* blir Fina definert etter mannen Einar, som igjen er definert etter henne. Einar var mye i Reisadalen, der brukte folk den siste betegnelsen. *Liisan Antti*, eller Anders Benjaminsen fra Vefsn, bodde i Røyelen og var gift med Lisa. Selv barnebarna ble kalt etter Lisa. Sønnesønnen Johan kalles fremdeles *Liisan Jussan Jussa*. *Ragnan Oskari*, eller *Matinkentän Oskari*, eller Oskar i Hysingjord, var gift med Ragna. Hun på sin side ble ofte kalt *Oskarin Ragna*.

Kallenavn etter egenskap, yrke og utseende

Ikke alle ble kalt etter foreldre eller hjemsted. Her er noen eksempler på hva folk ble kalt på to språk etter egenskaper, yrke eller utseende. Der det norske navnet står i parentes, har jeg selv laget oversettelsen:

Tupakan Maija, eller Tobakks-Maja

Piippu-Kreeta, eller Pipe-Greta

Keppi-Nils, eller Stav-Nils

Nahka-Uule-Tobias, eller Skinn-Ole-Tobias

Keiturin Jussa, eller Geit-Jussa

Ahma-Jussa, eller Jerve-Jussa

Skraatari-Pekka, eller Skreddar-Peder

Raatari, eller *Skraatari-Heikku*, eller Skreddaren

Suutari (Skomakeren)

Nikkari-Niku (Snekker-Niku)

Terva-Aapu (Tjære-Abraham)

Posti-Pekka (Post-Peder)

Koulu-Jussa (Skole-Jussa)

Kauppa-Lassi (Handels-Lars)

Kersantti, eller Serjanten

Saippu-Eeva, eller Såpe-Eva

Musta-Halttani, eller Svart-Halvdan

Valkea-Halttani, eller Kvit-Halvdan

Ontuva-Jouni, eller Halte-Jon

Iso-Niila, eller Stor-Niila

Paha-Matti (Slemme-Matti)

Pilli-Jaako (Blind-Jakob)

Kello-Piera, eller Bjølle-Per

Vantun Peukalo (Tommelfingeren i vanten)

Puola-Piera (Tyttebær-Per)

Oravanpyytäjä (Ekorn-fangeren)

Vaskuri-Raja (Kobber-Raja, en mann som fortinnet kobber)

Pikku-Saamari (lillingen som brukte å banne)

Rautti (Smeden)

Klupu-Jussi (av klupu 'liten og tettvokst')

Kuivi (tørr, tynn, mager, sparsommelig)

Pesä-Heikku (av pesä, her muligens i betydningen 'en dårlig bolig')

For at alt dette stoffet dette skal være tilgjengelig for interesserte, vil Nordreisa kommune hjelpe med å legge stoffet inn i en database. Dermed kan brukere klikke seg mellom gårder, grender, familier, *Maija*-er, *Jussa*-er, kalt etter mor, kalt etter egenskaper, o.l. Databasen vil mest sannsynlig bli tilgjengelig via kommunens hjemmeside. I samarbeid med kommunen vil jeg også jobbe mye med forskjellige typer registre for å gjøre stoffet så brukervennlig som mulig.

Det er alltid for sent...

Utallige ganger har jeg blitt spurt om hvorfor jeg ikke gjorde dette for 20 år siden, mens alle de gamle levde. Da jeg tidlig på 1990-tallet holdt på å arbeide med stedsnavnboka, spurte folk hvorfor jeg ikke hadde kommet femti år tidligere. Det er alltid for sent! Samuli Paulaharju skrev på 1920-tallet om kvenene i Nordreisa. Han fikk visst også høre at han kom for sent. Allikevel har jeg kalt denne artikkelen "Ei skattkiste hvor nøkkelen er i ferd med å ruste opp". Krigen, brenninga og evakueringa førte med seg store forandringer i forhold til det kvenske. Papirer og bilder ble brent. Gjenreisinga forsterket fornorskings-

prosessen. Bilen ble et viktig framkomstmiddel, sjøveien mistet betydning. Folk som var voksne i den tida, er nå i åttiåra. Det er få igjen som kan fortelle. Hver gang noen spør om hvorfor jeg ikke har vært hos den og den, sier jeg at jeg må konsentrere meg mest om åtti- og nittiåringene. De sitter med nøkkelen til skattkista. Særlig de som kan si om seg selv: "*Dem som vidt vanke, dem mye sanke*".

Jeg har fått en enorm respekt for informantene. Noen er "kjendiser" som alle skal intervju, noen har aldri blitt spurt og gleder seg stort over at andre er interessert i det de opplevde for åtti år siden. Hvis jeg får levedager, som man bruker å si etter fylte femti, kommer jeg til å fortsette med det jeg har gjort mange ganger: Sitte i begravelser og gråte over kunnskapen som går i grava med denne informanten, mens de andre i kirka er glade for at dette syke og skrøpelige mennesket endelig får komme hjem til sin Gud. I november 2002 døde tre av mine informanter, to av dem skulle jeg ha besøkt igjen. Slik er vel alltid innsamlingsarbeide, det blir et kappløp med tida.

Kilder:

Privatarkiv med ca 90 informanter, de fleste bosatt i Nordreisa kommune.

Referanselitteratur:

Hansen, Emil, 1953, *Nordreisa bygdebok*. Utgitt av Nordreisa kommune.

Aikio, Marjut og Lindgren, Anna-Riitta, 1978, Tre språk i Nordreisa. *Menneske og miljø i Nord-Troms*.

Imerslund, Bente, 1993, *Finske stedsnavn i Nordreisa*. Utgitt av Nordreisa kommune.